

STRATEJİK PROJEKSİYONLAR BAĞLAMINDA KOBİ'LERDE FİNANSMAN ARAÇLARI KULLANIMI

*Dr. İsrail Zor**
*Dr. Adnan Akın***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, özkaynaklar dışındaki finansman araçlarının kullanımında KOBİ'leri ayırtıran faktörleri incelemektir. Ankara, OSTİM Organize Sanayi Bölgesindeki imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin sahipleri ile yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler, diskriminant analizi ile değerlendirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan KOBİ'leri ayırtırmada en önemli faktörler; finansman araçlarının kullanım amaçları, işletmede yaşanan finansal sorunlar ile finansman araçlarından faydalanamama nedenleri ve bu araçlar hakkındaki bilgi düzeyi olarak belirlenmiştir. İhracat, hukuki statü ve işletme sahibinin yaşı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, ancak stepwise diskriminant analizinde bu değişkenler fonksiyona girememiştir. İşletme sahibinin eğitim seviyesi, işletmenin yaşı, personel sayısı ve muhasebe-finance departmanının varlığı değişkenleri ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finansman Araçları, Diskriminant Analizi

USAGE of FINANCIAL INSTRUMENTS in SMEs

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze factors that distinguish the SME's that use financial instruments other than their own equity. Data that obtained by interviews of owners of SMEs that operates in industry in Ankara, OSTİM Industrial Zone have been examined by discriminant analysis. According to results of the analyses, the most important factors that distinguish the SMEs that uses and not uses financial instruments are aims of usage of financial instruments,

* Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü.

** Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü.

financial problems and reasons of not using financial instruments and level of information about financial instruments. Although export, legal status of the firms and age of owners of the SMEs are significant, those variables have not been included in function of stepwise discriminant analysis. Variables like educational level of owners, age of the firms, and number of employees and existence of accounting-finance departments have not been statistically significant.

Keywords: SME, Financial Instruments, Discriminant Analysis

I. GİRİŞ

1980’li yıllardan itibaren “Küçük Güzeldir” sloganı ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemi hızla kavranan KOBİ’lerin; sayıları, sanayi üretimindeki payları ve milli gelire katkıları bakımından ülke ekonomilerindeki önemi her geçen gün artmaktadır. Üretim, ticaret ve finans alanlarında küreselleşmenin hızla sürdüğü; para, sermaye ve mal hareketlerinin sınır tanımaz bir şekilde genişlediği günümüzde, işletmeler, yalnız ulusal pazarlarda yerli ve yabancı rakiplere karşı değil, uluslararası pazarlarda da rekabete girmek zorundadır.

KOBİ’lere ilişkin yapılan çalışmalar; bu işletmelerin istihdamın ana kaynağı olma, bölgeler arası dengeli büyüme, bölgesel sosyo-ekonomik dengesizlikleri giderme, esnek üretim süreci yapısına sahip olma, ekonomiye dinamizm ve rekabet kazandırma, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama, mülkiyeti tabana yayma gibi çok önemli sosyo-ekonomik fonksiyonları taşıdıklarını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, esnek üretim yapabilen ve uyum kabiliyeti çok daha yüksek olan KOBİ’lerin geliştirilmesi ve desteklenmesi için gösterilen çabalar, ülke ekonomilerinin başarılarını belirleyici unsurlardan biri haline gelmiştir.

DİE’nin imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelere ilişkin verileri incelendiğinde, Türkiye’de KOBİ’lerin tüm işletmeler içinde % 99,56 toplam istihdam içinde % 63,81 ve toplam katma değer içinde % 36,4’lük bir paya sahip oldukları görülmektedir¹. KOBİ’lerin bu büyüklüklerine rağmen, toplam kredilerden aldıkları

¹ DİE (2000). *Sanayi İş Yeri Sayımı*, www.tuik.gov.tr

pay yaklaşık % 4 toplam ihracat içerisindeki payı ise % 8 olup, bu oranlar gelişmiş ülkelerin hatta gelişmekte olan bazı ülkelerin rakamları ile kıyaslandığında oldukça düşüktür². Ülke ekonomisi için önemi göz ardı edilemeyecek olan KOBİ'lerin, bir çok sorunu bulunmakla birlikte, en önemli ve başta gelen ortak sorununun finansman sorunu olduğu hemen her kesim tarafından dile getirilmektedir. İşletmelerin temel fonksiyonları (tedarik, üretim, pazarlama, finansman) birbiriyle etkileşim içinde olduğundan, her sorunun temelinde finansman sorunu bulunmaktadır. Karşılaşılan diğer sorunlar büyük ölçüde finansal kaynak yetersizliğinden ve ekonomik ortamın elverişsizliğinden dolayı ortaya çıkmakta ya da bu nedenlerle çözümlenememektedir³. KOBİ'lerin çoğunlukla finansman sorunları nedeniyle, genellikle ilk beş yılda faaliyetlerine son verdikleri gözlenmektedir. Bu bağlamda DİE tarafından 10 kişiden fazla istihdamı olan imalat sanayinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, işletmelerin ilk 5 yıl sonunda faaliyetlerini sürdürme oranı % 40 civarında olduğu belirlenmiştir⁴.

Ülke ekonomisinin temel dinamiğini oluşturmaları nedeniyle, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm ülkeler, KOBİ'lerin doğması, büyümesi, gelişmesi ve korunabilmesi için gerekli şartları hazırlayacak politikaları geliştirmekte ve yürürlüğe koymaktadır. Bu bağlamda, Ülkemizde VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde, KOBİ'lere yönelik olarak geliştirilen temel strateji, **KOBİ'lerin**

² SARIASLAN H., (1996). *Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, TOBB Yayınları, No:309, Ankara ;

MÜFTÜOĞLU, T. (1998). *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'ler*, Turhan Kitapevi, Ankara.

³ ARAS, G. (2001). KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 59-67.

⁴ KOSGEB Sanayicinin Sesi, (2001). *Kendi İşinizi Kurmak Sizin İçinde Bir Seçenek Olabilir*, Şubat-2.

verimliliklerinin, katma değer içindeki paylarının ve uluslararası rekabet güçlerinin artırılması olarak belirlenmiştir⁵. KOBİ'lere ilişkin ulusal düzeyde oluşturulan politikaların uygulanmasını ve AB'ye uyum sürecinde KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılmasını sağlamak amacıyla, bir "KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı" hazırlanmıştır. Bu eylem planında, finansal anlamda, öncelikle bankacılık sisteminin toplam kredi hacmi içinde KOBİ kredilerinin artırılması ve risk sermayesi, finansman yatırım ortaklığı gibi modern finansman araçlarından KOBİ'lerin daha etkili düzeyde yararlandırılması amacıyla, bu alanlarda kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi öngörülmektedir⁶

Türkiye'de KOBİ'ler üzerine yapılmış birçok akademik çalışmada, bu işletmelerin finansman kaynakları ve sorunları üzerinde yoğunlaşmıştır. Akkaya ve İçerli (2001), Çonkar (2001), Gündoğdu vd. (2001), Söğüt (2001), Uzay ve Küçük (2001), Altay ve Gacener (2003) KOBİ'ler açısından risk sermayesi finansman yöntemini ve diğer alternatif finansman tekniklerini, Çonkar ve Kurt (2001) bir finansman yöntemi olarak faktoring'i, Küçükçolak (1998), Aras (2001), Erkan ve Topal (2001) KOBİ'lerin sermaye piyasası yoluyla fon sağlama olanaklarını, Özdoğan (2001) KOBİ'lerde alternatif bir finansman aracı olarak angel finanslama yöntemini, Karabıçak ve Altuntepe (2001), Yörük (2001) KOBİ'lerin kredi yoluyla finansmanını ve sorunlarını, Yükselen ve Kılıç (2001) KOBİ'lerde Çok Ortaklı Şirketleşme Modelini, Delice (2001) KOBİ'lerde ihracat finansman desteği olarak Türk Eximbank kredilerini, Yücel (2001), Karacaer ve Gönenç (2001), Arslan (2003) KOBİ'lerin işletme (çalışma) sermayesi yönetimi ve bazı finansal uygulamalarını ele almışlardır. Ayrıca Sarıaslan (1994), Oktay ve Güney (2002), Aras ve Müslümov (2002) KOBİ'lerin genel anlamda finansman ve ekonomik sorunlarını incelemişlerdir.

⁵ DPT, (2000), *Uzun Vadeli Strateji VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*. Haziran. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/taslak.pdf>

⁶ DPT, (2004). *KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı*, TC Başbakanlık DPT, Ocak.

Finansal kaynakların planlı, etkin ve doğru şekilde kullanımının önemli olduğu düşünüldüğünde, KOBİ'ler için mevcut sermayenin rasyonel ve verimli kullanılması gerekmektedir. *Özkaynaklar dışındaki finansman araçlarının oluşturacağı kaldırıcı etkisini dikkate alarak planlama yapan, alternatif finansman yöntemlerini değerlendirebilen ve en uygun finansman alternatifini belirleyebilen işletmeler finansman sorunlarına çözüm bulabileceklerdir. Oysa, anılan çalışmaların hemen hepsinde KOBİ'lerin büyük oranda özsermaye finansman yöntemini benimsedikleri, banka kredilerinden çok az faydalandıkları ve diğer finansman araçlarından ise çoğunlukla faydalanmadıkları ifade edilmektedir. Bu bağlamda, çalışmada, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayırtıran faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.*

II. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE KAPSAMI

Özkaynaklar dışındaki finansman araçlarının kullanımında KOBİ'leri ayırtıran faktörlerin belirlenmesi, araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Merkezi bir konumda bulunan ve nispeten ilgili kurum ve kuruluşlara yakınlığı nedeni ile Ankara OSTİM Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'ler, araştırma kapsamına alınmıştır. Bu bölgede 125 işkolunda yaklaşık 5000 işletme faaliyet göstermektedir. Homojen bir örneklem yapısı elde edebilmek için, araştırma imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerle sınırlandırılmıştır. Bölgede imalat sanayinde faaliyet gösteren yaklaşık 890 işletme mevcuttur⁸. Veriler, rassal örneklem yöntemi ile belirlenen 105 işletmenin sahipleri ile yüz yüze görüşülerek, anket yöntemi ile elde edilmiştir. Dolayısıyla anakütle 890, örneklem ise 105 KOBİ'den oluşmuştur.

Katılımcının anketi cevapladığı günlük endişesi, yorgunluğu, motivasyonu, dikkati veya hafızasındaki dengesizlikler ve son deneyimleri gibi davranışsal öğeler, araştırmanın en önemli kısıtıdır.

III. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmanın amacına yönelik ayırtıcı oldukları kabul edilen faktörlere ilişkin oluşturulan hipotezler, aşağıdaki şekildedir:

⁸ (www.ostim.org.tr).

I. *İşletme sahibinin demografik özellikleri*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

1. *İşletme sahibinin yaşı*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

2. *İşletme sahibinin eğitim düzeyi*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

II. *İşletmeye ait yapısal, örgütsel, yönetsel vb. özellikler*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

1. *İşletmenin hukuki yapısı*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

2. *İşletmenin yaşı*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

3. *İşletmede çalışan ortalama personel sayısı*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

4. *İşletmenin ihracat yapması*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

5. *İşletmede muhasebe ve finans örgütlenmesinin varlığı*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

6. *İşletmedeki finansal bilgi düzeyi*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

7. *Kullanım amaçları*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

8. *Kaynaklara ulaşmadaki engellerle beraber işletmede yaşanan finansal sorunlar*, finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayrıştırıcı bir faktördür.

IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı ve hipotezlerine yönelik olarak oluşturulan anket, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, işletme sahibi ve işletme hakkında genel bilgileri içeren 8 soruya yer verilmiştir. İkinci bölüm, belirlenen 18 finansman aracı konusunda, *işletme sahibinin bilgi düzeyi*, beşli ölçek kullanılarak ölçülmüştür. *Finansman araçlarının kullanımını belirlemeye yönelik* üçüncü bölümde, ikinci bölümdeki araçların kullanılıp kullanılmadığı belirlenmiştir. Dördüncü

bölümde, kullanılan veya ileride kullanılması düşünülen finansman araçlarına ilişkin, belirlenen 30 *kullanım amacının* beşli ölçekle önem düzeyleri belirlenmiştir. Son bölümde ise, 20 maddelik, *işletmede yaşanan finansal sorunlar ile finansman araçlarından faydalanamama nedenlerinin işletmedeki varlığı*, beşli ölçek kullanılarak belirlenmiştir.⁹

Bağımsız değişkenler kümesine dayanarak, belli bir birimin hangi grup içinde olması gerektiğini belirlemeye yönelik olarak, çok değişkenli istatistiksel tekniklerden biri olan diskriminant (ayırma) analizi kullanılabilir. Diskriminant analizi, farklılığın en fazla hangi değişkenlerde yoğunlaştığının belirlenmesi ve böylece grupların farklılaşmasında etkin olan faktörlerin saptanmasını da sağlayan bir tekniktir.¹⁰ Grupların ortalama niteliklerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ve grupların farklılıklarını ayırt etmede en fazla katkıyı hangi değişkenlerin yaptığını test ederek belirlemek amacıyla araştırmada, diskriminant analiz yöntemi kullanılmıştır.

V. DEĞİŞKENLER VE ÖZELLİKLERİ

Diskriminant analizini kullandığımız çalışmada, bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin açıklama ve özet istatistikler aşağıdadır:

Bağımlı Değişken

KOBİ'lerde Özkaynaklar Dışındaki Finansman Araçlarının Kullanımı: Örneklemdeki KOBİ'ler, özkaynaklar dışındaki finansman araçlarını kullanmayan (0) ve en az birini kullanan (1) işletmeler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Buna göre 37 (%35,2) işletmenin finansman araçlarını kullanmadığı, 68 (%64,8) işletmenin ise en az birini kullandığı belirlenmiştir. Buna göre örneklemdeki işletmelerde kullanılan özkaynaklar dışındaki finansman araçları sırasıyla; ticari banka kredileri (47), finansal kiralama (44), katılım bankası (28), ihracat kredileri (19), devlet teşvik ve destekleri (14) olarak belirlenmiştir.

⁹ *Finansman araçları hakkındaki bilgi düzeyini ölçen 18 maddelik ölçekte güvenilirlik (cronbach alfa) katsayısı $\alpha = 0,956$ ($\alpha_{DÜZ} = 0,962$), finansman araçlarının kullanım amaçlarını ölçen 30 maddelik ölçekte güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,918$ ($\alpha_{DÜZ} = 0,926$), işletmede yaşanan finansal sorunlar ile finansman araçlarından faydalanamama nedenlerinin işletmedeki varlığını ölçen 20 maddelik ölçekte güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,800$ ($\alpha_{DÜZ} = 0,773$) olarak elde edilmiştir.*

¹⁰ *Diskriminant analizi ile ilgili açıklamalarda Akgül (1997) ve Özdamar (1999)'dan faydalanılmıştır.*

Bağımsız Değişkenler

İşletme Sahibinin Yaşı: Bir anlamda iş ve hayat tecrübesini yansıtan işletme sahibinin yaşı, finansman araçlarının kullanımında etkilidir.

İşletme Sahibinin Eğitim Düzeyi: Eğitim seviyesindeki artış, bilgi birikimine bağlı olarak finansman araçlarının kullanımında etkili olacaktır.

İşletmenin Hukuki Yapısı: Finansman araçlarına erişimin ve kullanımının, hukuki yapıya bağlı olarak kolaylaşacağı ya da zorlaşacağı düşünülerek, işletmenin hukuki yapısı, bağımsız değişken olarak dikkate alınmıştır.

İşletmenin Yaşı: Kuruluşundan itibaren işletmede oluşacak bilgi birikimi nedeniyle, işletme yaşı, finansman araçlarının kullanımına etki edebilecektir.

Çalışan Personel Sayısı: İşletmede çalışan personel sayısı, işletmenin ölçeğini belirlemek için kullanılan ölçütlerden biridir. Personel sayısı arttıkça işletmenin dahil olduğu ölçek değişecek ve ölçeğe bağlı olarak finansman araçlarının kullanımı da değişecektir.

İhracat: İhracat yapan işletmelerin yapmayanlara göre, gerek duyulduğunda finansman araçlarını daha kolay bir şekilde kullanabileceği düşünülebilir.

Muhasebe ve Finans Departmanının Varlığı: İşletmede bağımsız bir bölümün finans işleriyle ilgilenmesi ya da bu konuda uygun uzman eleman/elamanların istihdam edilmesi, ihtiyaç duyulduğunda finansman araçlarının kullanımına karar verilmesinde etkili olacaktır.

Yukarıda belirtilen bağımsız değişkenlere ilişkin frekanslar ve yüzdeler, Tablo 1’de toplu olarak düzenlenmiştir.

Tablo 1: Bağımsız Değişkenlerin Frekans ve Yüzdeleri

Bağımsız Değişken	Ölçü	Frekans	Yüzde	Bağımsız Değişken	Ölçü	Frekans	Yüzde
İşletme Sahibinin Yaşı	30 yaşın altında	4	3,8	İşletmenin Hukuki Yapısı	Şahıs Şirketi	30	28,6
	30-39	37	35,2		Limited Şirket	70	66,7
	40-49	38	36,2		Anonim Şirket	5	4,8
	50-59	21	20,0	İşletmenin Yaşı	1-5	24	22,9
	60 ve üzeri	5	4,8		6-15	47	44,8
İşletme Sahibinin Eğitim Seviyesi	İlkokul	24	22,9		16-25	26	24,8
	Ortaokul	20	19,0	26 ve üzeri	8	7,6	
	Lise	25	23,8	Çalışan Personel Sayısı	1-9 (Mikro)	88	83,8
	Önlisans	9	8,6		10-49 (Küçük)	15	14,3
	Lisans	23	21,9		50-249 (Orta)	2	1,9
	Lisansüstü	4	3,8	Muhasebe ve Finans Dep. Varlığı	Dep.Yok-Elm.Yok	60	57,1
İhracat	Hayır	79	75,2		Dep.Yok-Elm.Var	40	38,1
	Evet	26	24,8		Dep.Var-Elm.Var	5	4,8

Finansman Araçları Hakkındaki Bilgi Düzeyi: Finansman araçlarını değerlendirme ve kullanma konusunda işletme sahibinin ya da işletmedeki bilgi birikiminin önemli düzeyde etkili olacağı dikkate alınmalıdır. Bu konudaki bilgi düzeyini belirlemek için, 18 finansman aracı konusunda, ankete katılan işletme sahiplerinin bilgi düzeyi, beşli ölçek kullanılarak ölçülmüştür. Katılımcıların verdiği cevaplara göre, bu 18 finansman aracının sıralaması, ortalama ve standart sapmaları, Tablo 2’de düzenlenmiştir. Bu değişken, her bir katılımcının vermiş olduğu skorların ortalaması alınarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 2: Katılımcı İşletmelerin Finansman Araçlarına İlişkin Bilgi Düzeyi

Sıra	Finansman Kaynağı/Tekniği	Ort.	Std. Sapma	Sıra	Finansman Kaynağı/Tekniği	Ort.	Std. Sapma
1	Ticari banka kredileri	4,22	0,940	10	Şirket birleşmesi	1,69	0,751
2	Finansal kiralama (leasing)	4,20	0,825	11	Yatırım finansman şirketi	1,67	0,645
3	ÖFK (Katılım bankası)	3,87	0,971	12	Barter	1,61	0,714
4	Devlet teşvik ve destekleri	3,33	0,916	13	Forfaiting	1,39	0,727
5	İhracat kredileri	2,93	1,012	14	Franchising	1,29	0,646
6	Yatırım ve kalkınma ban. Kr.	2,00	0,809	15	Tahvil ihracı	1,25	0,455
7	Risk sermayesi	1,99	0,766	16	Futures	1,20	0,488
8	Factoring	1,88	0,851	17	Forward	1,19	0,482
9	Hisse senedi ihracı (İMKB)	1,72	0,658	18	Swap	1,15	0,387
ORTALAMA (Bilgi Düzeyi)						2,14	0,565

1 = Hiç bilgimiz yok, 5 = Çok bilgimiz var

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre bilgi düzeyi en yüksek finansman araçları sırasıyla; ticari banka kredileri, finansal kiralama, katılım bankaları (ÖFK), devlet teşvik ve destekleri, ihracat kredileri olmuştur. Diğer kaynak ve teknikler konusunda ise, bilgi düzeyinin çok az ya da hiç olmadığı belirlenmiştir.

Finansman Araçlarının Kullanım Amaçları: Finansman araçlarının kullanım amaçları arttıkça bu araçlara yönelimin artması beklenmelidir. Katılımcıların daha önce faydalandıkları ya da ilerde faydalanmayı düşündükleri finansman araçlarının kullanım amaçlarına ilişkin önem düzeylerini ifade eden sıralama Tablo 3’de düzenlenmiştir. Bu değişken, her bir katılımcının vermiş olduğu skorların ortalaması alınarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 3: Katılımcı İşletmelerin Finansman Araçlarını Kullanım Amaçları

Sıra	Kullanım Amacı	Ort.	Std Sapma	Sıra	Kullanım Amacı	Ort.	Std. Sapma
1	Kârlılık ve verimliliği artırmak	4,67	0,549	16	İşletmenin değerini yükseltmek	2,19	0,972
2	Makine ve teçhizat alımı yapmak	4,50	0,695	17	İhracatı artırmak	2,05	1,590
3	Pazar payını artırmak	4,43	0,705	18	Yeni ürün geliştirmek	2,02	1,028
4	Kapasiteyi artırmak	4,15	0,718	19	Satış sonrası hiz. iyileştirmek	1,98	0,909
5	Mevcut ürün/ürünleri geliştirmek	3,82	0,769	20	Maliyetleri düşürmek	1,96	0,887
6	Ürünleri çeşitlendirmek	3,73	0,788	21	Kredibilitiyi artırmak	1,84	0,774
7	İşletmenin imajını güçlendirmek	3,71	0,769	22	Vergi avantajları sağlamak	1,75	0,806
8	Yenileme yatırımı yapmak	3,67	0,755	23	Likidite riskinden korunmak	1,65	0,665
9	İşletmenin büyümesini sağlamak	3,57	0,770	24	Finansal kaldıraçtan faydalanmak	1,50	0,606
10	Yeni teknoloji satın almak	3,56	0,771	25	Maddi olmayan varlıklar edinmek	1,31	0,543
11	Üretim sistemini iyileştirmek	3,45	0,650	26	Döviz kuru riskinden korunmak	1,24	0,597
12	İstihdam artışı sağlamak	3,27	0,640	27	Finansal risklerden korunmak	1,20	0,425
13	Personelin niteliğini artırmak	3,25	0,690	28	İthalatı artırmak	1,14	0,403
14	Yönetim yapısı ve etkinliğini güç.	2,70	0,909	29	Yeni teknoloji üretmek	1,08	0,331
15	Çeşitli kalite belgeleri edinmek	2,52	0,910	30	Faiz oranı riskinden korunmak	1,04	0,192
ORTALAMA (Kullanım Amaçları Düzeyi)						2,63	0,418

1 = Hiç önemli değil, 5 = Çok önemli

Katılımcıların cevaplarına göre, finansman kaynak ve tekniklerinin kullanım amaçlarında ilk sıralarda; kârlılık ve verimliliği artırma, makine-teçhizat alımı, pazar payını artırma, kapasiteyi artırma ve mevcut ürünleri geliştirme amaçları yer almaktadır.

İşletmede Yaşanan Finansal Sorunlar ile Finansman Araçlarından Faydalanamama Nedenleri: İşletmede yaşanan finansal sorunlar ve finansman araçlarından faydalanamama nedenleri, araçların kullanımını etkilemesi beklenmelidir. Hem sorunlar hem de nedenler birlikte dikkate alındığında, etkinin yönü de değişecektir. Sorunlarla karşılaşan ve faydalanamama nedenleri azalan işletmelerin araçları kullanım düzeyleri artarken; sorunlarla karşılaşan ancak faydalanamama nedenleri artan işletmelerin araçları kullanım düzeyleri düşecektir. Katılımcı işletmelerin karşılaştıkları finansman

sorunları ile finansman araçlarından faydalanamama nedenleri önem düzeylerine göre Tablo 4’te sunulmuştur. Bu değişken, her bir katılımcının vermiş olduğu skorların ortalaması alınarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 4: Katılımcı İşletmelerde Yaşanan Finansal Sorunlar ile Finansman Araçlarından Faydalanamama Nedenleri

Sıra	Sorun ve Neden	Ort.	Std. Sapma	Sıra	Sorun ve Neden	Ort.	Std. Sapma
1	Kredi maliyetlerinin yüksekliği	3,85	0,852	11	Teşviklerden yeterince yararlanamama	3,20	1,147
2	İşletme sermayesinin yetersizliği	3,84	0,833	12	Alacakların tahsilinde yaşanan sorunlar	3,17	0,871
3	İşletme sahiplerinin bilgi eksikliği	3,57	1,365	13	Üretim maliyetlerindeki değişimler	3,12	0,730
4	Satışların istenen düzeyde olmaması	3,55	0,832	14	Finans alanında uzman personel eksikliği	2,92	1,246
5	Bürokratik engeller	3,50	0,932	15	Sermaye piyasalarından yararlanamama	2,91	0,889
6	Öz kaynakların yetersizliği	3,46	1,019	16	Finans departmanının olmaması	2,74	1,256
7	Profesyonel yönetim anlayışının eksikliği	3,46	1,010	17	Kredibilitenin düşüklüğü	2,72	1,397
8	Uzun vadeli (sabit) sermaye yetersizliği	3,40	0,862	18	İstenen düzeyde kredi kullanamama	2,69	1,613
9	Danış. hiz. yeterli düzeyde sağlanamaması	3,35	1,441	19	Döviz kredilerinde kur riskinin yüksekliği	2,19	1,210
10	İstenen kredi teminatlarının yüksekliği	3,24	0,956	20	Yabancı kaynak kullanımının benimsenmemesi	1,76	1,043
ORTALAMA (Sorunların Yaşanma Düzeyi)						3,13	0,503

1 = Hiç önemli değil, 5 = Çok önemli

Katılımcı cevaplarına göre, örneklemdaki işletmelerde yaşanan en önemli sorun ve nedenler, sırasıyla; kredi maliyetlerinin yüksekliği, işletme sermayesinin yetersizliği, işletme sahiplerinin bilgi eksikliği, satışların istenen düzeyde olmaması, bürokratik engeller ve özkaynakların yetersizliği olarak belirlenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar “KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı” öngörülleri ile uyumludur; çünkü, eylem planındaki öngörüler, olağanüstü dönemsel faktörlere (siyasi-ekonomik kriz, yatırım düzeyindeki şok değişimler ve insan unsurunun süreçlere etkileri gibi) bağlı olarak gelecek projeksiyonlarında bu tür gelişmelerin mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

VI. BULGULAR

Diskriminant analizi, birimlerin çok sayıdaki özelliğini dikkate alarak, bu özelliklere göre birimlerin doğal ortamdaki gerçek sınıflarına optimal düzeyde atanmaları amacıyla uygulanır. Ayrıca, gruplarla en fazla ilişkili olan değişkenlerin hangileri olduğu ve bunların grup üyeliğini ne kadar iyi tahmin edebildiği belirlenmektedir. Diskriminant analizine ilişkin bulgular ve yorumları aşağıdadır.

Grupların Temel İstatistikleri ve Grup Ortalamalarının Eşitliği Testi

Özkaynaklar dışındaki finansman araçlarını kullanmayanlar ile kullananlara göre bağımsız değişkenlerin ortalama ve standart sapmaları, ayrıca bağımlı değişkenin iki grubu arasındaki farklılaşmada her bir bağımsız değişkenin anlamlılığını ölçmeyi amaçlayan grup ortalamalarının eşitlik testleri Tablo 5'te düzenlenmiştir.

Tablo 5: Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Gruplarına Göre Tanımlayıcı İstatistikleri ve Grup Ortalamalarının Eşitlik Testleri

Bağımsız Değişken	Gruplara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler				Grup Ort. Eşitlik Testleri***		
	Kullanmayan*		Kullanan**		Wilks' Lambda	F	Anlam. ($\alpha=0,05$)
	Ortalama	Std. S.	Ortalama	Std. S.			
İşletme Sahibinin Yaşı	2,62	0,83	3,00	0,98	0,963	3,984	0,049
İşletme Sahibinin Eğitim Seviyesi	3,65	1,34	4,18	1,65	0,974	2,792	0,098
İşletmenin Hukuki Statüsü	1,57	0,55	1,87	0,49	0,926	8,265	0,005
İşletmenin Yaşı	2,03	0,80	2,25	0,90	0,985	1,579	0,212
İşletmede Çalışan Ort. Personel Sayısı	1,11	0,31	1,22	0,48	0,985	1,621	0,206
İhracat	1,00	0,00	1,38	0,49	0,821	22,468	0,000
Muhasebe-Finans Dep. Varlığı	1,38	0,55	1,53	0,61	0,985	1,579	0,212
Bilgi Düzeyi	1,57	0,19	2,46	0,44	0,428	137,852	0,000
Kullanım Amaçları	2,14	0,14	2,90	0,23	0,234	338,104	0,000
Finansal Sorunlar-Nedenler	3,68	0,25	2,83	0,32	0,346	194,394	0,000

* Kullanmayanların ağırlıklı ve ağırlıksız gözlem sayısı 37'dir. ** Kullananların ağırlıklı ve ağırlıksız gözlem sayısı 68'dir.

*** Serbestlik dereceleri 1 ve 103'tür.

H₀: Grupların aritmetik ortalama değerleri eşittir.

H₁: Grupların aritmetik ortalama değerleri eşit değildir.

Tablo 5’te sunulan Wilks’ Lambda istatistiğinin 1 olması, gözlenen grup ortalamalarının eşit olduğunu gösterir. Lambda’nın küçük değerleri grup ortalamalarının farklı olduğunu, büyük değerleri ise grup ortalamalarının farklı olmadığını ifade eder. F testi ve anlamlılık düzeyi (0,05) Wilks’ Lambda istatistiği ile birlikte dikkate alındığında; işletme sahibinin eğitim düzeyi, işletmenin yaşı, işletmede çalışan ortalama personel sayısı ve muhasebe-finans¹¹ departmanının varlığı bağımsız değişkenleri dışındaki diğer bağımsız değişkenlerin tümünün, bağımlı değişkenin grupları arasındaki farklılaşmayı anlamlı hale getirdiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, önem sırasına göre; bilgi düzeyi, kullanım amaçları, finansal sorunlar-nedenler, ihracat, işletmenin hukuki statüsü ve işletme sahibinin yaşı özkaynaklar dışındaki finansman araçlarını kullanmayanlarla kullanan işletmeler arasındaki farklılaşmayı anlamlı hale getirmektedir.

Yapılan ön değerlendirme sonucunda analize istatistiksel olarak katkısı olmayacak değişkenleri elimine etmek, diğer bir ifadeyle diskriminant fonksiyonuna girecek değişkenleri belirlemek için, her adımda Wilks’ Lambda değerini en düşük yapan değişkenleri modele ekleyen stepwise diskriminant analizi yöntemi kullanılmıştır. Bağımlı değişkendeki varyansı en fazla açıklayan bağımsız değişkenler; bilgi düzeyi, kullanım amaçları ve finansal sorunlar-nedenler değişkenleri olmuştur. Belirlenen bu değişkenler ile yapılan diskriminant analizine ilişkin sonuçlar, aşağıda sunulmuştur.

Fonksiyonun Anlamlılığının Değerlendirilmesi

İki grulu ayırma analizi yapıldığı için bir tane diskriminant analiz fonksiyonu elde edilmiştir. Tablo 6’da sunulan ve diskriminant analizinin ne kadar önemli olduğunu gösteren özdeğer (eigenvalue) 3,742 ve açıklayabildiği varyans oranı % 100’dür. Fonksiyonun kanonik korelasyon katsayısı ise 0,888’dir. Kanonik korelasyon katsayısının karesi 0,789 olup, bu sonuç, elde edilen model ile ortaya konan bağımlı değişkendeki değişimin % 78,9’unun açıklanabildiğini göstermektedir.

¹¹ DPT, 2004.

Bulunan diskriminant fonksiyonunun istatistiksel önemini, diğer bir ifadeyle değişkenlerin ayırma özelliğinin iyi olup olmadığını gösteren Tablo 6'daki Wilks' Lambda değeri 0,211 olup, bu değer ki-kare karşılığı 157,975'dir. Bu değere göre %5 ($\alpha=0,05$) anlamlılık düzeyinde, H_0 hipotezi red edilmektedir. Sonuç olarak, ayırma fonksiyonundaki tüm grupların aritmetik ortalamalarının farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla oluşturulan diskriminant fonksiyonunun ayırt edicilik gücü yüksektir.

Tablo 6: Özdeğer, Kanonik Korelasyon ve Wilks' Lambda

Fonksiyon	Özdeğer	Varyansın %	Kümülatif %	Kanonik Korelasyon
1	3,742*	100	100	0,888
Test Edilen Fonk.	Wilks' Lambda	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık
1	0,211	157,975	3	0,000

*Analizde 1 kanonik diskriminant fonksiyonu kullanılmıştır.

H_0 : Diskriminant fonksiyonundaki tüm grupların aritmetik ortalama değerleri eşittir.

H_1 : Diskriminant fonksiyonundaki tüm grupların aritmetik ortalama değerleri eşit değildir.

Değişkenlerin Anlamlılığının Değerlendirilmesi

Diskriminant fonksiyon katsayıları, Tablo 7'de gösterilmiştir. Bu katsayılar, bağımsız değişkenler arasındaki etkileşimleri dikkate alarak, her bir değişkenin nispi önemini göstermektedir.

Tablo 7: Diskriminant Fonksiyon Katsayıları

Bağımsız Değişken	Yapısal Matris	Standart Kanonik Diskriminant Fonksiyon Katsayıları	Kanonik Diskriminant Fonksiyon Katsayıları (Standart olmayan)	Sınıflandırma Fonksiyon Katsayıları (Fisher'in doğrusal diskriminant fonksiyonu katsayıları)	
	Fonksiyon	Fonksiyon	Fonksiyon	Kullanmayanlar	Kullananlar
Kullanım Amaçları	0,937	0,728	3,586	117,924	132,305
Finansal Sorunlar-Nedenler	-0,710	-0,207	-0,696	93,225	90,433
Bilgi Düzeyi (Sabit)	0,598	0,287	0,772	16,197	19,293
			-8,910	-311,011	-344,37

Kanonik diskriminant fonksiyonu: $Y = -8,910 + 3,586 F_1 - 0,696 F_2 + 0,772 F_3$

Yapısal matris, diskriminant fonksiyonu ile diskriminant değişkenleri arasındaki Pearson korelasyon katsayısını ifade etmektedir. Değişkenlerin tek başlarına diskriminant fonksiyonuna

katkılarını görmek için yapı matrisi incelendiğinde, bağımlı değişkendeki değişimi açıklayan en önemli bağımsız değişkenler; sırasıyla 0,937 ile kullanım amaçları, -0,71 ile finansal sorunlar-nedenler ve 0,598 ile bilgi düzeyi değişkenleridir. Dolayısıyla finansman araçlarının kullanımına göre, işletmeler arasındaki ayırma bu üç faktör belirleyici niteliktedir.

Standart olmayan kanonik diskriminant katsayılarından, sınıflandırmada kullanılacak olan diskriminant değerlerinin hesaplanmasında yararlanılmaktadır. Standart olmayan katsayılar, her bir değişkenin diskriminant değerlerinin hesaplanmasındaki mutlak katkısını göstermekle birlikte, değişkenlerin katkılarını birbirleriyle karşılaştırmada yanıltıcı olabilirler. Değişkenlerin standart sapmaları farklı olduğunda bir değişkendeki bir birimlik değişim bir başka değişkendeki bir birimlik değişimden farklı anlam taşıyacaktır. Bu nedenle de değişkenlerin fonksiyonlara katkıları karşılaştırılırken *standart diskriminant katsayıları* kullanılmaktadır. Standart katsayılar incelendiğinde “kullanım amaçları” değişkeni, modelin diskriminant fonksiyonuna en fazla katkıda bulunan faktör olarak ortaya çıkmaktadır (0,728). İkinci sırada “bilgi düzeyi” (0,287) ve üçüncü sırada “finansal sorunlar-nedenler” (-0,207) değişkenleri yer almaktadır. Standartlaştırılmış ayırma fonksiyon katsayıları, değişkenlerin fonksiyon üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde korelasyonlardan daha iyidir.

Tablo 7’de yer alan özkaynaklar dışındaki finansman araçlarının kullanımına ilişkin *sınıflandırma fonksiyon katsayıları*, Fisher’in doğrusal diskriminant fonksiyon katsayılarını göstermektedir. Bu katsayılar, skora dayalı olarak araçların kullanımının derecelendirilmesini sağlamaktadır. Finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmelere ilişkin bu katsayılar, bağımsız değişkenlerin grupların ayrılmasına ne kadar katkıda bulduklarını (ne düzeyde iyi tahmin edici olduklarını) tanımlamaktadır. Büyük katsayılar büyük katkıyı gösterirken, küçük katsayılar daha düşük katkıyı göstermektedir.

Kanonik Diskriminant Fonksiyonu Grup Ortalamaları ve Sınıflandırma Sonuçları

Tablo 8’de diskriminant fonksiyonun sonucunu genel bir bakış açından görmeye yardımcı olan kanonik diskriminant fonksiyonu grup ortalamaları (Centroids) ve finansman araçlarının kullanımına göre yapılan sınıflandırma sonuçları sunulmuştur.

Tablo 8: Grup Merkezi Fonksiyonları ve Sınıflandırma Sonuçları

Özkaynaklar Dışındaki Finansman Araçlarının Kullanımı	Grup Merkezi Fonksiyonları (Centroids)*	Öngörülen Grup Üyeliği**		Toplam
	Fonksiyon	Kullanmayan	Kullanan	
Kullanmayan	-2,597	36 (%97,3)	1 (%2,7)	37 (%100)
Kullanan	1,413	1 (%1,5)	67 (%98,5)	68 (%100)

* Standardize edilmemiş kanonik diskriminant fonksiyondan elde edilmiştir.

** Doğru sınıflandırma olasılığı %98,1’dir.

Diskriminant fonksiyonunun anlamlılığının test edilmesi grup ortalamalarının birbirinden uzaklıklarına dayanmaktadır. Dağılımlar birbirinden uzaklaştıkça diskriminant fonksiyonunun ayırıştırma özelliği artmaktadır. Bu bağlamda elde edilen grup merkezi fonksiyonları grupların birbirinden oldukça uzak olduğunu göstermektedir.

KOBİ’lere ilişkin olarak özkaynaklar dışındaki finansman araçlarının kullanımına göre yapılan sınıflandırmada; finansal araçları kullanmayan 37 işletmenin 36’sı (% 97,3’ü) ve finansal araçları kullanan 68 işletmenin 67’si (% 98,5’i) doğru olarak sınıflandırılmıştır. Doğru sınıflandırma oranının yüksek olması, analiz başarısının göstergesi olarak kabul edilir. Yapılan analizle diskriminant fonksiyonunun tartılı ortalama olarak doğru sınıflandırma olasılığı % 98,1 olarak bulunmuştur.

VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yoğun bir rekabet ve değişim sürecinin yaşandığı globalleşen dünyamızda, başarılı olmak isteyen işletmeler, değişime ve yeniliklere açık olmak zorundadırlar. Bu değişim ve yenilikler ise, çeşitliliği her geçen gün artan finansman araçlarının kullanımı ile gerçekleştirilecektir. Nitekim, 1980’li yıllardan itibaren yaygınlaşan bir çok finansman aracı, işletmelerin büyümesinde ve performanslarının artmasında etkili olmuştur. Türkiye’de ise alternatif finansman araçlarından, KOBİ’lerin çoğunlukla faydalanmadıkları birçok çalışmada ifade edilmektedir. İşletme yönetiminin finansman araçları açısından uzmanlaşmamış olması, sermaye gereksinimi duyan

KOBİ'lerin büyümeleri, varlıklarını devam ettirmeleri, pazardaki yerlerini korumaları ve dış pazarlara ulaşmalarında yeni stratejiler geliştirmelerini engellemektedir. Diğer bir ifadeyle, KOBİ'ler, mevcut finansal sistem içinde zaten yetersiz olan finansman araçlarına eriş(e)memekte ve bunlardan yeterince yararlan(a)mamaktadır. Bu nedenle de arzulanan büyüme ve performansa ulaşamamaktadırlar.

Çalışmada özkaynaklar dışındaki finansman araçlarının OSTİM Organize Sanayi Bölgesindeki KOBİ'ler tarafından kullanımı belirlenerek, bu araçları kullanan ile kullanmayan işletmeleri ayırtıran faktörler diskriminant analizi ile incelenmiştir. Bu ayırtırmada; işletme sahibinin demografik özellikleri ve işletmeye ait yapısal, örgütsel, yönetsel vb. özelliklerin finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayırtıcı birer faktör olduğu yönünde iki başlık altında toplam on hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezleri test etmek için beş bölümden oluşan bir anket düzenlenerek veriler elde edilmiştir.

Hipotezlere ilişkin diskriminant analizi ile elde edilen sonuçlar, özet olarak aşağıda sunulmuştur:

- İşletme sahibinin yaşı, istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak, diskriminant fonksiyonuna girememiştir.
- İşletme sahibinin eğitim düzeyi, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- İşletmenin hukuki statüsü, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, ancak diskriminant fonksiyonuna girememiştir.
- İşletmenin yaşı, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- İşletmede çalışan ortalama personel sayısı, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
- İhracat, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, ancak diskriminant fonksiyonuna girememiştir.
- Muhasebe-finance departmanının varlığı, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

- Finansman araçları hakkındaki bilgi düzeyi; hem istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, hem de diskriminant fonksiyonuna giren önemli bir değişkendir.
- Finansman araçlarının kullanım amaçları; hem istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, hem de diskriminant fonksiyonuna giren en önemli değişken olmuştur.
- İşletmede yaşanan finansal sorunlar ile finansman araçlarından faydalanamama nedenleri değişkeni de; hem istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, hem de diskriminant fonksiyonuna ikinci sırada giren değişken olmuştur.

Diskriminant fonksiyonuna giren ve finansman araçlarını kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayırt edici en önemli bağımsız değişkenler, sırasıyla; *finansman araçlarının kullanım amaçları, işletmelerde yaşanan finansal sorunlar ile finansman araçlarından faydalanamama nedenleri ve finansman araçları hakkındaki bilgi düzeyi* değişkenleridir. İşletmedeki kullanım amaçları çeşitlendikçe finansal araçların kullanım düzeyleri artmaktadır. İşletmede yaşanan finansal sorunlar ve finansman araçlarından faydalanamama nedenleri, finansal araçların kullanımını etkileyen, diğer bir ifadeyle bu araçları kullanan ve kullanmayan işletmeleri ayırt edici önemli bir faktördür. Sorunlarla karşılaşan ve faydalanamama nedenleri azalan işletmelerin araçları kullanım düzeyleri artarken, sorunlarla karşılaşan ancak faydalanamama nedenleri artan işletmelerin araçları kullanım düzeyleri düşmektedir. Ayrıca, finansman araçları hakkındaki bilgi düzeyi arttıkça, finansal araçların kullanım düzeyleri de artmaktadır.

Elde edilen sonuçlara göre; KOBİ'lerin banka kredilerinden, katılım bankası olanakları ile finansal kiralamadan yararlanma düzeyleri artmakla birlikte, diğer finansman araçlarından hemen hiç yararlanmadıkları ortaya çıkmaktadır. KOBİ sahip ve yöneticilerinin finansman sorunlarına çözüm olabilecek finansman araçlarından ya hiç haberdar olmadıkları ya da nasıl kullanılacağını bilmediklerinden uygulamadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuçlar daha önceden yapılan ilgili çalışmaların sonuçları ile de paralellik göstermektedir. Özellikle, hedefler ve stratejiler açısından “*Uzun Vadeli Strateji VIII.*

Beş Yıllık Kalkınma Planı” stratejik öngörülerini¹² ile açık bir uyum gözükmemektedir.

KOBİ’lerde finansman araçlarının sağlanmasına yönelik önemli sorunların varıldığı bir gerçektir. Özellikle finansman kararlarının alınmasında tüm alternatiflerin bilinmemesi ve mevcut finansman araçlarının iyi analiz edilememesi nedeniyle optimum olmayan finansman araçları kullanılabilir. Genel olarak bakıldığında KOBİ’lerin finansal konulardaki bilgi düzeyinin yetersizliği finansman araçlarından faydalanma düzeylerini etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle KOBİ’ler yetersiz sermaye ile çalışmak zorunda kalmalarının yanında işletme sahip ve yöneticilerinin de finansman araçları ve finansman yöntemleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmaktadır.

KOBİ’lerde yaşanan sorunların temel dayanağının finansman sorunu olduğu dikkate alındığında, finansal yönetim ve finansman araçları konusundaki bilgi eksikliği, özellikle üzerinde durulması gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bilinçli ve etkin bir bilgilendirme politikası, KOBİ’lerin yapısının güçlendirilmesine katkı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, KOBİ’lere yönelik sağlanan mevcut eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin yoğunlaştırılması ve bu konudaki desteklerin artırılması gerekmektedir.

¹² DPT, 2001.

KAYNAKLAR

- AKGÜL, A. (1997). *Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri-SPSS Uygulamaları*,” Ankara: Yükseköğretim Kurulu Matbaası.
- AKKAYA, G.C. ve İÇERLİ, M.Y. (2001). KOBİ’lerin Finansal Problemlerinin Çözümünde Risk Sermayesi Finansman Modeli. *D.E.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, ss.61-70.
- ALTAY, N. O. ve GACENER, A. (2003). Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Banka Dışı Finansal Kurumlar ve Venture Capital Örneği. *Active*, Ocak-Şubat.
- ARAS, G. (2001). KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli, *KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 59-67.
- ARAS, G. ve MÜSLÜMOV, A. (2002) Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri. *21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar: Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 03-04 Ocak, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.
- ARSLAN, Ö. (2003). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Bazı Finansal Yönetim Uygulamaları. *C.Ü. İİBF Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, ss. 121-135.
- ÇONKAR, K. (2001) Risk Sermayesi Finansman Yönteminin Küçük ve Orta Boy İşletmeler Açısından Önemi ve Uygulanabilirliği, *KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir: 28-46.
- ÇONKAR, K. ve KURT, A.F. (2001) Kayseri’deki Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Factoring’den Yararlanmaları Üzerine Bir Değerlendirme, *KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 107-120.
- DELİCE, G. (2001) KOBİ’lerin İhracata Yönlendirilmesinde Finansman Destekleri: Türk Exımbank Kredileri Üzerine Bir Uygulama, *KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 269-281.
- DİE (2000). *Sanayi İş Yeri Sayımı*, www.tuik.gov.tr
- DPT, (2004). *KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı*, TC Başbakanlık DPT, Ocak.
- DPT, (2001), *Uzun Vadeli Strateji VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*. Haziran. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/taslak.pdf>
- ERKAN, M. ve TOPAL, Y. (2001). KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Finansmanı ve İMKB’deki KOBİ’lerle İlgili Bir Ampirik Çalışma,

- KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 68-76.
- GÜNDOĞDU, F.; EMSEN, Ö.S. ve ÖZKAN, Ş. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Girişimcilik-Yenilikçilik ve Finansman: Kayseri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 304-322.
- KARABIÇAK, M. ve ALTUNTEPE, N. (2001) KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanı. *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 282-295.
- KARACAER, S. ve GÖNENÇ, H. (2001) KOBİ'lerde İşletme Sermayesi Yönetimi: Büyük Ölçekli İşletmelerle Karşılaştırmalı Bir Analiz, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 13-27.
- KOSGEB Sanayicinin Sesi, (2001). Kendi İşinizi Kurmak Sizin İçinde Bir Seçenek Olabilir, Sayı 2, Şubat.
- KÜÇÜKÇOLAK, R.A. (1998). *KOBİ'lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü*. İMKB Yayınları, İstanbul.
- MÜFTÜOĞLU, T. (1998). *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'ler*, Turhan Kitapevi, Ankara.
- OKTAY, E. ve GÜNEY, A. (2002). Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri. *21. Yüzyılda KOBİ'ler: Sorunlar: Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 03-04 Ocak, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.
- ÖZDAMAR, K. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)*, Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- ÖZDOĞAN, O.N. (2001) Alternatif Bir Finansman Aracı Olarak Angel Finanslama ve Kuşadası'nda Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin Finanslama Yönelimleri, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 121-131.
- SARIASLAN H., (1996). *Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, TOBB Yayınları, No:309, Ankara.
- SARIASLAN, H. (1994). *Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları: Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi*, TOBB Yayınları, No:281, Ankara.
- SÖĞÜT, M.A. (2001) Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Alternatif Finansman Yöntemleri, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 94-106.
- UZAY, Ş. ve KÜÇÜK, E. (2001) Leasing, Factoring ve Barter Finansman Tekniklerinden KOBİlerin Yararlanma Düzeylerinin Araştırılması:

Kayseri Uygulaması, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 234-242.

www.ostim.org.tr

YÖRÜK, N. (2001) KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar ve Tokat İlinde Bir Uygulama, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 47-58.

YÜCEL, T. (2001) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 1-12.

YÜKSELEN, C. ve KILIÇ, A. (2001) KOBİ'lerde Çok Ortaklı Şirketleşme Modeli Üzerine Hatay Mobilya İmalatı İşkolunda Bir Araştırma, *KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, I. Orta Anadolu Kongresi, Bildiri Kitabı*, Ekim, Nevşehir, ss. 138-148.